

AI EN DE ACCOUNTANT

Een langzaam ontluikende liefde

AI en accountants. Het zou op papier een geweldig huwelijk kunnen zijn, maar alleen een select groepje accountants durft een versierpoging aan. En zoals dat vaak gaat: eenmaal verliefd kunnen ze niet meer van elkaar afblijven.

TEKST NART WIELAARD BEELD VRHL CONTENT & CREATIE

Informatie zoeken. Informatie analyseren. Stukken lezen en samenvatten. Memo's, mails of brieven schrijven. Dat is zo'n beetje hoe de gemiddelde werkdag van een accountant eruitziet - zowel accountants die in een controlerende rol zitten als in een business rol. En precies voor al die taken is er een *new kid on the block*: artificiële intelligentie (AI). Diverse tools maken het werk veel gemakkelijker en kunnen het zelfs deels overnemen.

U kunt de hype hierover niet hebben gemist. Want de stroom mediaberichten over AI droogde de afgelopen jaren maar niet op. In vakmedia werden ook voor accountants

veel kansen beschreven. Bijvoorbeeld omdat AI massieve hoeveelheden data uit verschillende bronnen kan analyseren, die een mens alleen al vanwege het volume simpelweg niet kan omvatten. Omdat ChatGPT examens voor internationale accountantsopleiding met succes afrondde (en vanwege al te generieke antwoorden faalde voor de Nederlandse versie). Hoogtepunt in de berichtgeving over accountants was waarschijnlijk toen het FD kopte dat de accountants van Deloitte in 2025 alle controles met behulp van AI gaan doen. Een bericht dat op veel scepsis kon rekenen onder kenners. Had het FD zich hier niet wat al te gemakkelijk voor het PR-karretje laten spannen? →

STIMULANS UIT ONVERWACHTE HOEK: AI VOOR ESG-INFORMATIE

Het AI4FinTech-programma van de Universiteit van Amsterdam (UvA) doet de komende vijf jaar onderzoek op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI) en accountancy.

Drona Kandhai en Sander Klous zijn de twee hoogleraren die het trekken - Kandhai voor de financiële risico's en Klous voor de niet-financiële risico's. Klous ziet juist daar veel kansen voor AI, onder meer omdat er veel meer interpretatie nodig is. "Het interpreteren van een statement over mensenrechten is ingewikkelder dan het interpreteren van de cijfers op een balans. AI kan daarin een belangrijke rol gaan spelen. Bovendien is er een voordeel ten opzichte van het domein van de financiële audit: de hele sector is nu nog zoekende naar hoe we komen tot betrouwbare ESG-informatie. Als we AI-toepassingen daarvoor ontwikkelen, hoeven we dus niet een oud systeem te veranderen." De wet van de remmende voorsprong kon zijn domein dus wel eens een impuls geven.

Twee perspectieven

Ruim twee jaar na de eerste introductie van ChatGPT is de vraag dan ook: hoeveel vlees heeft AI nu daadwerkelijk op de botten voor accountants? Het antwoord op die vraag kent twee perspectieven.

Perspectief 1 is het perspectief van de overspannen verwachtingen. De geur van vapourware - software die met veel marketinggeweld wordt aangekondigd maar nooit het licht ziet - hangt rond veel berichten. De mooie dromen stuiten namelijk vaak op een wat weerbarstige realiteit in de praktijk. Van.ai is een van de partijen die een grote belofte doet voor 2025. De Noor Alexander Hagerup - founder van de New Yorkse startup - belooft op LinkedIn niets minder dan het heruitvinden van de rol van de accountant, onder de kop: 'From stewards of history to architects of the future.' In 2025 zal AI volgens hem een volgende fase in gaan voor de financiële functie: "(...) one in which AI doesn't just respond to human queries but actively scouts opportunities, flags emerging risks, and lays out strategic playbooks before anyone even asks."

Dat klinkt fantastisch, maar uw auteur durft er wel een mooie fles wijn op in te zetten dat het in 2025 nog niet zover zal zijn. Net zoals het ging met de vapourware die we zagen bij de opkomst van internet, zullen de dromen uiteindelijk wel uitkomen maar zal het langer duren. Het staat inmiddels wel vast dat AI-toepassingen goed zijn in het verzamelen van informatie uit interne en externe bronnen en het doen van analyses daarop. Maar de praktijk in 2025 leert dat de mens momenteel nog scherp moet toezien of dat wel zinnige dingen oplevert. AI is momenteel eigenlijk een superstagiair die geweldige dingen kan, mits je veel tijd stopt in aansturing en monitoring. Ten tweede is de harde realiteit dat de kwaliteit van de gebruikte data vaak niet op orde is. De praktijk is dus lastiger en de grote belofte wordt langzamer ingevuld dan velen denken.

Daarmee zijn we ook bij de andere kant van het antwoord.

Perspectief 2 is dat AI wel degelijk veel vlees op de botten heeft, maar dat vlees groeit sluipenderwijs, zoals wel vaker het geval is bij technologie. Sander Klous, hoogleraar AI & audit aan de Universiteit van Amsterdam en partner bij KPMG wijst op dat punt: "Je zou eigenlijk eens moeten kunnen ervaren hoe je werkomgeving er tien jaar geleden uitzag en dat vergelijken met nu. Waarschijnlijk ervaar je dan een enorm verschil, maar dat is in kleine stapjes gekomen. Haast ongemerkt."

Klous maakt zich niet druk over de al te verleidelijke beloftes die rondgaan over AI. "Die verhalen hebben ook een functie. Ze wakkeren ons voorstellingsvermogen aan en prikkelen daarmee ook de innovatie. Uiteindelijk wordt dat verhaal, of een variant daarop, dan ook werkelijkheid. Neem even de Amsterdamse Noord-Zuid-lijn als voorbeeld: die was er nooit gekomen als de werkelijke kosten en inspanningen

vanaf het begin voor iedereen duidelijk waren geweest. Maar die lijn ligt er nu wel en weinigen betwisten het nut ervan.”

Klous en zijn KPMG-collega Marcel Boersma - die promoveerde op AI in de accountancy - zien dat ook gebeuren in hoe AI de audit binnenkomt. Hun analyse, in versimpelde vorm: accountancy bestaat al meer dan honderd jaar en in die tijd is er voor zo ongeveer alles een standaard, richtlijn of procedure ontwikkeld. Het veranderen van die routines is sowieso lastig, ook als het bijvoorbeeld gaat om betere manuele procedures. Maar als je dan ook nog eens aankomt met compleet nieuwe technologie, dan wordt het nog lastiger.

Het kostte Boersma bijvoorbeeld een paar jaar om een relatief simpele toepassing van AI als auditprocedure op de *approved list* te krijgen, onder meer omdat je moet aantonen dat het goed werkt en dat er geen *bias* in zit. Dat moet je voor menselijke handelingen ook - vandaar de noodzaak van reviewprocedures - maar voor de inzet van AI moet je andere mitigerende maatregelen nemen.

Optimistisch

Toch is Boersma optimistisch over AI in de audit en andere specialisten delen dat optimisme. Mona de Boer (partner bij PwC en eveneens gepromoveerd op AI) demonstreerde tijdens het NBA-symposium AI in control, eind 2024, enkele mogelijkheden en betoogde - net als Boersma - dat een groep voorlopers met groot enthousiasme aan de slag gaat met pilots. Die pilots richten zich vaak op zogeheten *narrow AI* - toepassingen die een specifiek deel van je werk overnemen. En de pilots worden vooral interessant gevonden door het gemak waarmee je in mensentaal opdrachten kunt geven aan AI. Boersma: “Als accountants eenmaal over de streep zijn, dan zijn ze *hooked*.”

Daarmee raakt hij waarschijnlijk de kern: accountants zitten misschien - in overdrachtelijke zin - wat lang op hun barkruk totdat ze iemand ten dans durven vragen. Maar als ze eenmaal aan het dansen zijn, dan gaan ze los. Accountantskantoor Joinson & Spice is een van de kantoren die al vroeg van de barkruk af kwam en al een paar jaar onvermoeibaar laat zien hoe handig AI is voor heel veel zaken. Denk aan het ondersteunen bij de risicoanalyse, denk aan het notuleren van meetings, maar denk ook aan een handige sparring partner die je om tips kunt vragen hoe je frauderisico's bij een bepaalde klant kunt inschatten. Het mooie is: dit zijn stuk voor stuk zaken waar het door Boersma en Klous geschetste aanpas-

‘De praktijk is lastiger en de grote belofte wordt langzamer ingevuld dan velen denken.’

LEIDRAAD AI IN CONTROL

Ook accountants komen steeds vaker in aanraking met artificial intelligence (AI). Technologie met enorm veel mogelijkheden, die echter ook vraagt om een goede beheersing. Met dat doel heeft de Taskforce AI van de NBA-kerngroep Accounttech de Leidraad AI in Control opgesteld.

De leidraad geeft accountants handvatten om AI beter te beheersen en inspireert om in gesprek te gaan met degenen die verantwoordelijk zijn voor het AI-systeem en de implementatie daarvan. Ook deze verantwoordelijken kunnen de leidraad gebruiken. Verder kan de leidraad nuttig zijn voor het management en de toezichthouders die betrokken zijn bij de toepassing van AI. De leidraad is beschikbaar via nba.nl.

sen van honderd jaar oude gestolde procedures niet nodig is. Zolang je als mens maar in de *lead* blijft.

Barkruk

Er is dan ook geen enkel valide excuus om op de barkruk te blijven zitten. Tijdens het genoemde symposium van de NBA kwam vanuit de zaal de opmerking dat het voor kleine kantoren haast ondoenlijk is om op het vlak van AI bij te blijven. De investering is te hoog. Het ontlokte Louis van Garderen - oprichter van Joinson & Spice - een felle reactie. Want juist deze innovaties - met overzichtelijke instapkosten en *learning by doing* als implementatiemethode - zijn bij uitstek haalbaar terrein voor kleine kantoren. Mits je maar nieuwsgierig bent.

Een recent (intern) *position paper* van Coney Minds - ook zo'n voorloper op het gebied van digitale technologie - geeft een mooie schets over de stand van AI in de accountancy (en het momentum). Oprichter Pieter de Kok probeerde afgelopen jaren onophoudelijk de ballon van AI door te prikken en was daarbij vaak wat nukkelig. Maar hij somde in het paper in januari 2025 de toepassingsmogelijkheden op van AI en koos voor een veel vriendelijker toon: “Sommigen hebben wellicht het idee dat ik sceptisch ben over AI. (...) Mijn scepsis richt zich op de overdreven claims dat AI straks álles kan overnemen. De kracht van *human intelligence* blijft onmisbaar, zeker in een vakgebied waar kritisch denken essentieel is. Maar diezelfde sceptische blik motiveert mij ook om nieuwsgierig te blijven en kansen te onderzoeken.”

Die nieuwsgierigheid, dat is volgens Age Lammers - binnen NBA verantwoordelijk voor Accounttech - dan ook precies waar het om gaat. Accounttech zet daar in 2025 nog meer op in. Wat dat inhoudt? “Accountants enthousiast maken door concrete dingen met elkaar te delen. Netwerken bouwen van mensen die toepassingen ontwikkelen en van elkaar leren.” Met als doel: zorgen dat er meer accountants van de barkruk af komen. ←